

Agrárkörnyezeti adatok, 2000–2010

Tartalom

Bevezető.....	2
AEI 1 Agrár-környezetgazdálkodási programban részt vevő területek.....	2
AEI 2 NATURA 2000 program alá tartozó mezőgazdasági területek	3
AEI 3 Gazdálkodók végzettsége és környezetgazdálkodási tanácsadás szolgáltatások igénybevétele	3
AEI 4 Biogazdálkodásba bevont területek.....	4
AEI 5 Műtrágya-felhasználás.....	5
AEI 6 Növényvédőszer-felhasználás.....	5
AEI 7 Öntözés	6
AEI 8 Energiafelhasználás	7
AEI 9 Földhasználat-változás.....	7
AEI 10.1 Növénytermesztési módszerek.....	8
AEI 10.2 Állattenyésztési módszerek	8
AEI 11.1 Talajborítás.....	9
AEI 11.2 Talajművelési módszerek.....	9
AEI 11.3 Trágyatárolás	10
AEI 12 Intenzív/extenzív termelési rendszerek	11
AEI 14 Műveléssel felhagyás kockázata	12
AEI 15 Nitrogénmérleg	12
AEI 16 Foszforszennyezés kockázata.....	13
AEI 18 Ammóniakibocsátás.....	13
AEI 19 Üvegházhatású gázok kibocsátása	14
AEI 21 Talajerózió.....	14
AEI 22 Genetikai diverzitás	15
AEI 23 Magas természeti értékű mezőgazdasági területek	16
AEI 24 Megújuló energia termelése	16
AEI 25 Mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása.....	17
AEI 26 Talajminőség.....	17
AEI 27.1 vízminőség – nitrátszennyezés	18

Jelmagyarázat

Elérhetőségek

Bevezető

Magyarország területének jelentős része, 57%-a mezőgazdasági terület, a mezőgazdaság környezetre gyakorolt hatásának értékelése tehát fontos feladat. A mezőgazdaság egyfelől létrehozta és fenntartotta értékes, félig természetes élőhelyek sokaságát, elősegítve az élővilág megőrzését. Másfelől a nem megfelelő mezőgazdasági művelési módszerek alkalmazásával szennyezi a talajt, a felszíni és felszín alatti vizeket, a levegőt, és az élőhelyek feldarabolódása miatt is káros hatással lehet a környezetre.

A fenntartható mezőgazdaság kialakítása az EU közös agrárpolitikájában (KAP) is egyre nagyobb szerepet kap. Az Európai Bizottság 2006-ban 28 agrárkörnyezeti indikátort (1. tábla) fogadott el (COM/(2006) 508), amelyek segítségével a KAP és a környezet kapcsolatát vizsgálni lehet.

1. tábla

Agrárkörnyezeti indikátorok

AEI 1	Agrár-környezetgazdálkodási programban részt vevő területek	AEI 14	Műveléssel felhagyás kockázata
AEI 2	NATURA 2000 program alá tartozó mezőgazdasági területek	AEI 15	Nitrogénmérleg
AEI 3	Gazdálkodók végzettsége és környezetgazdálkodási tanácsadás	AEI 16	Foszforszennyezés kockázata
AEI 4	Biogazdálkodásba bevont területek	AEI 17	Növényvédő szerek által okozott kockázatok
AEI 5	Műtrágya-felhasználás	AEI 18	Ammóniakibocsátás
AEI 6	Növényvédőszer-felhasználás	AEI 19	Üvegházhatású gázok kibocsátása
AEI 7	Öntözés	AEI 20	Vízfelhasználás
AEI 8	Energiafelhasználás	AEI 21	Talajerózió
AEI 9	Földhasználat-változás	AEI 22	Genetikai diverzitás
AEI 10.1	Növénytermesztési módszerek	AEI 23	Magas természeti értékű mezőgazdasági területek
AEI 10.2	Állattenyésztési módszerek	AEI 24	Megújuló energia termelése
AEI 11.1	Talajborítás	AEI 25	Mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása
AEI 11.2	Talajművelési módszerek	AEI 26	Talajminőség
AEI 11.3	Trágyatárolás	AEI 27.1	Vízminőség – nitrátszennyezés
AEI 12	Intenzív/extenzív termelési rendszerek	AEI 27.2	Vízminőség – növényvédőszer-szennyezés
AEI 13	Specializáció	AEI 28	Tájkép állapota és sokszínűsége

Ez a kiadvány a jelenleg elérhető hazai adatokat felhasználva megvizsgálja a felsorolt indikátorok 2000–2010 közötti változását egy-egy jellegzetes adatsor bemutatása segítségével. A szürkével jelzett indikátorok esetében a kiadvány készítésekor nem állt rendelkezésre megfelelő információ.

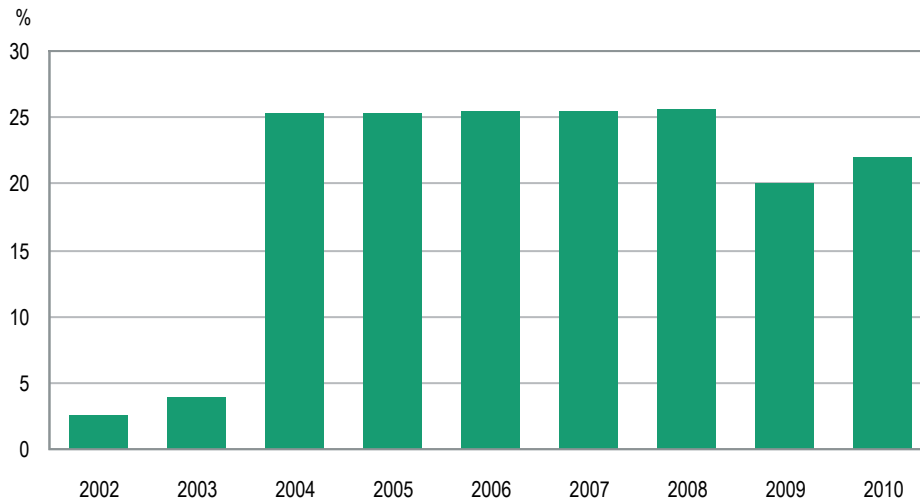
AEI 1

Agrár-környezetgazdálkodási programban részt vevő területek

Az agrár-környezetgazdálkodási program (AKG) főbb területei a természeti erőforrások védelme, a vidéki területek fenntartható fejlődésének elősegítése, a minőségi termékek előállításának támogatása és az élelmiszer-biztonság megerősítése. Az intézkedés keretében öt évig (környezetvédelmi célú gyeptelepítés esetén 10 évig) kötelezettséget vállaló mezőgazdasági termelők támogathatóak az intézkedésben meghatározott előírások teljesítéséért. A támogatás az előírások teljesítésével járó többletköltségek és az elmaradt bevétel ellentételezését szolgálja. A 2009–2014 között megvalósuló AKG-program a korábbihoz képest magasabb szintű, kiemelten a minőség irányába továbbfejlesztett célprogramokat foglal magába.

A programban részt vevő területek mezőgazdasági területhez viszonyított aránya az 1. ábrán látható. Az ötéves periódusokon belüli változások főként a mezőgazdasági terület változásával vannak összefüggésben, hiszen a programban részt vevő összterület egy támogatási perióduson belül szinte állandó.

**Az agrárkörnyezeti támogatásban részesülő területek
mezőgazdasági területen belüli aránya**

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium.

AEI 2

NATURA 2000 program alá tartozó mezőgazdasági területek

A madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelv értelmében hazánk is köteles volt közösségi jelentőségű természetes élőhelyei, valamint állat- és növényfajai védelmében területeket kijelölni, amelyek így az EU ökológiai hálózatának, a Natura 2000 hálózatnak a részeivé váltak.

Hazánk területének közel 21%-a Natura 2000 terület (2. tábla). Az eredeti védett területeink csaknem mindegyike bekerült a hálózatba, de ezeken kívül további, körülbelül 1,2 millió hektár kap uniós védeltséget. A Natura 2000 területeken található gyepterületek esetében különösen hangsúlyos, hogy a gazdálkodók fenntartható, a hagyományos gazdálkodási módokat előnyben részesítő tevékenységet folytassanak. A gyepterületek aránya a Natura 2000 területen belül 27% körüli.

2. tábla

A Natura 2000 programban részt vevő mezőgazdasági területek nagysága

Terület	2004	2010
Natura 2000 terület	1 959	1 994
Ebből: gyepe ^{a)}	522	537

(ezer ha)

^{a)} A Corine Land Cover 100 adatbázis alapján.

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium.

AEI 3

Gazdálkodók végzettsége és környezetgazdálkodási tanácsadás szolgáltatások igénybevétele

A gazdálkodók végzettsége befolyásolja a gazdaság alkalmazkodóképességét, a gazdálkodás fenntarthatóságát és az inputok felhasználásának szakszerűségét. Az egyéni gazdálkodók mezőgazdasági iskolai végzettségének arányát a 3. tábla mutatja. Bár a felsőfokú végzettségűek száma nem változott az elmúlt 10 év során, arányuk nőtt, mivel az alacsonyabb végzettségű gazdálkodók száma jelentősen csökkent.

Az egyéni gazdálkodók aránya mezőgazdasági iskolai végzettségük szerint

Megnevezés	2000	2010
Középfokú	5,9	6,0
Felsőfokú	1,9	2,7

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program intézkedésein belül a Natura 2000, az Agrár-környezetgazdálkodási program, illetve erdő- és környezetvédelmi intézkedések keretében is sor kerül választható és kötelező képzésre. A képzések 2009 őszén indultak. 2011. augusztus 24-ig a választható képzésekre 9779, a kötelező képzésre 23 210 felnőttképzési szerződést kötöttek.

AEI 4

Biogazdálkodásba bevont területek

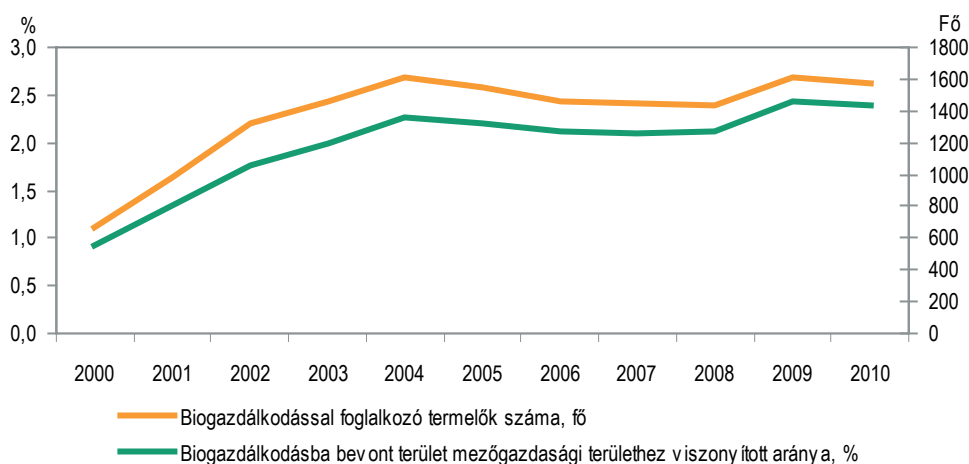
A biogazdálkodás az EU-ban jogszabályok által meghatározott termelési módszer, amely nagy hangsúlyt fektet a környezet, ezen belül a talaj, a felszíni és felszín alatti vizek védelmére, a biodiverzitás elősegítésére és az élelmiszer-biztonságra.

A biogazdálkodást folytatók 2010. évi száma (közel 1600 gazdálkodó) több mint háromszorosa a 2000. évinek.

2000 óta Magyarországon az ökológiai gazdálkodásba bevont területek nagysága közel 140%-kal nőtt. Az ökológiai gazdálkodásban részt vevő terület nagyságának folyamatos növekedése azonban 2004 után megtört, mivel az ekkor indult AKG-programba nem került bele a biogazdálkodás támogatása. A 2009-től indult AKG keretein belül újra igényelhetnek támogatást az ökológiai gazdálkodók. Ez segíthette elő, hogy 2009-ben több év után először nőtt a biogazdálkodásba bevont területek aránya a korábbi évek 2,1%-áról 2,4%-ra (2. ábra). 2010-ben a biogazdálkodásba bevont terület nagysága kismértékben csökkent, ám a mezőgazdasági területek nagyságának csökkenése miatt az ehhez viszonyított aránya továbbra is 2,4% maradt.

2. ábra

A biogazdálkodásba bevont terület mezőgazdasági területhez viszonyított aránya és a biogazdálkodók száma

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium, Központi Statisztikai Hivatal.
Stadat: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ua001.html

A bioterületek jövőbeni fejlődési potenciálját az átállási területek nagysága határozza meg, hiszen biotermékeket csak olyan területen állíthatnak elő, ami áttesett a két-három éves átállási perióduson. 2010-ben a biogazdálkodásba bevont terület 24%-a átállási, 76%-a pedig már átállt bioterület.

AEI 5

Műtrágya-felhasználás

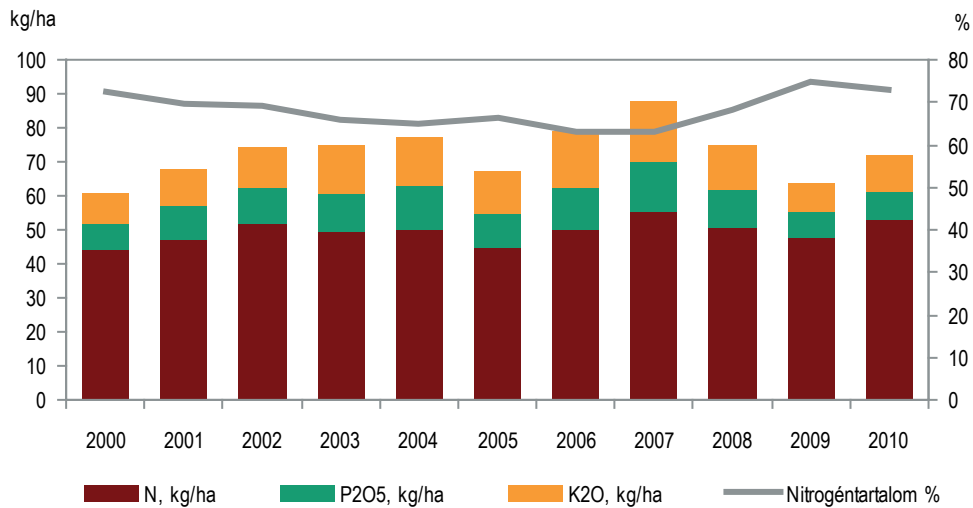
Az egy hektárra jutó műtrágya mennyisége a vizek mezőgazdasági eredetű nitrát- és foszfát-szennyezésének, valamint a talaj tápanyagkészletének vizsgálata szempontjából fontos mutató.

A műtrágyákból származó nitrogén nitráttá oxidálódva a talaj savanyodását, míg a mélyebb rétegekbe mosódva a talajvíz nitrátosodását okozza. A felszíni vizekben eutrofizációt indít el, az ivóvízbe kerülve pedig mérgezést okozhat. A nitrogéntartalmú műtrágyák gyártásakor is jelentős mennyiségben kerülnek üvegházhatású gázok a légkörbe.

Magyarországon az egy hektárra jutó műtrágya mennyisége európai szinten viszonylag alacsonynak mondható, és a nitrogéntartalmú műtrágyák használatának túlsúlya tapasztalható (3. ábra). A gazdálkodók elsősorban a foszfor és kálium kijuttatását csökkentik pénzügyi nehézségeik esetén. A nitrogén aránya az összes hatóanyag-tartalomban 2010-ben 73% volt.

3. ábra

A mezőgazdasági területre jutó értékesített hatóanyag-mennyiség és a kijuttatott nitrogén hatóanyag aránya

Forrás: Agrárgazdasági Kutató Intézet.

Stadat: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omf002.html

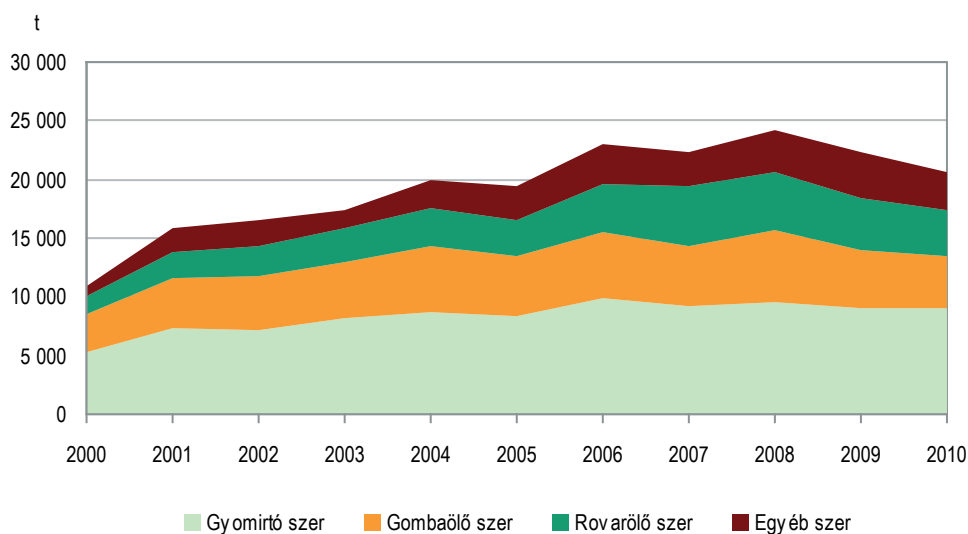
AEI 6

Növényvédőszer-felhasználás

A nem megfelelő növényvédőszer-használat mind a környezet, mind az egészség szempontjából kockázatokat jelent. A növényvédőszer-felhasználásból adódó egészségügyi, környezeti kockázat csökkentése, és az erre irányuló, a fenntartható növényvédőszer-felhasználás stratégiájának kidolgozása az EU 2012-ig tartó hatodik akcióprogramjának egyik kiemelt területe. Jelenleg Magyarországon csak a növényvédőszer-gyártó és -forgalmazó vállalatok értékesítésére van statisztikai célú adatgyűjtés, így az értékesítési adatokat tekintjük felhasználásnak.

Hazánkban az értékesített növényvédő szerek mennyisége 2008-ig szinte folyamatosan növekedett, azóta 15%-kal visszaesett (4. ábra). Azonban még így is 88%-kal haladja meg a 2000-ben értékesített összes mennyiséget. 2010-ben az értékesített szerek mennyiségének 43%-át a gyomirtó szerek tették ki.

Az értékesített növényvédő szerek mennyisége

Forrás: Agrárgazdasági Kutató Intézet.

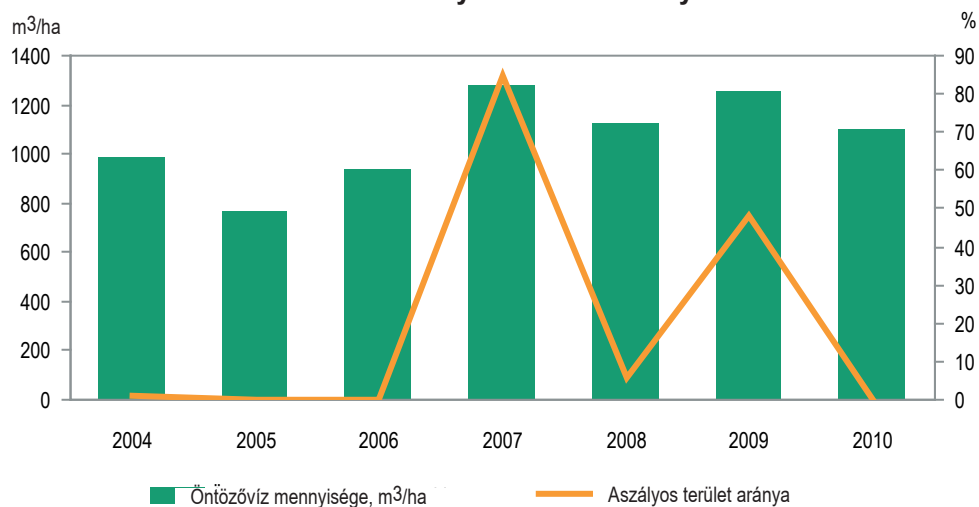
AEI 7 Öntözés

Az öntözés növeli a mezőgazdaság versenyképességét és a termésbiztonságot. A fenntartható mezőgazdaság elveivel összhangban azonban törekedni kell az éghajlati viszonyoknak megfelelő növények termesztésére, illetve a megfelelő öntözési módszerek használatára, hogy a rendelkezésre álló felszíni és felszín alatti vízmennyiséget minél hatékonyabban lehessen felhasználni.

Magyarországon aszályos és csapadékosabb évek váltogatják egymást, az egy hektárra felhasznált öntözővíz mennyisége azonban csak részben változik ennek függvényében (5. ábra). Az öntözött terület nagysága nagyon alacsony és lényegében változatlan, a mezőgazdasági terület 1–2%-a körül alakul.

5. ábra

Az egy hektár öntözött területre jutó öntözővíz mennyisége, illetve az aszályos területek aránya

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium, Központi Statisztikai Hivatal.

Stadat: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_uw002.html; http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omn010.html

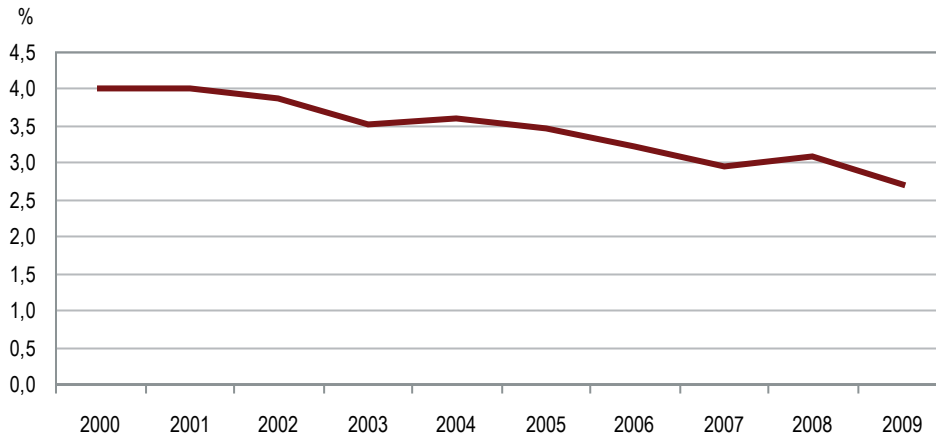
AEI 8**Energiafelhasználás**

Az energia hatékonyabb felhasználása – mint minden más termelőágazatban – hozzájárul a mezőgazdaság szén-dioxid-kibocsátásának csökkentéséhez.

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat energiafelhasználásának aránya erőteljesen visszaesett az utóbbi tíz évben, aminek a növekvő környezettudatosság mellett gazdasági okai is vannak (6. ábra).

6. ábra

A mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat részesedése a teljes energiafelhasználásból

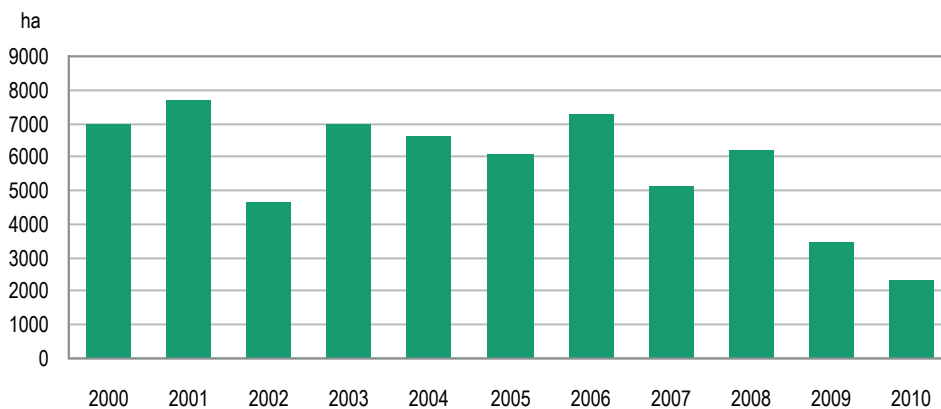
Forrás: Energiaközpont Nonprofit Kft.

AEI 9**Földhasználat-változás**

A földhasználat-változás jelentős hatással van a környezetre és a tájképre, hiszen legtöbbször (pl. mezőgazdasági termelésből történő végleges kivonás) visszafordíthatatlan folyamatokat, általában a beépített területek növekedését idézi elő. Napjainkban a mezőgazdaság által használt földterületért más ágazatok is versenyeznek, ez gyakran magasabb földárakat, valamint a terület szétaprózódását, a talaj vízgazdálkodási képességének romlását eredményezi.

7. ábra

A mezőgazdasági művelésből végleges kivonásra engedélyezett területek nagysága

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium.

Magyarországon a mezőgazdasági terület nagysága folyamatosan csökken, ám még így is jelentős arányú az ország területéhez képest, 2010-ben 5343 ezer hektár volt. A mezőgazdasági termelésből viszonylag nagy terület végleges kivonását engedélyezték a 2000–2008-as időszakban, főként ipari/bányászati, belterületbe vonás és út-, vasútépítés céljából. Ez az engedélyezés 2009-től jelentősen lecsökkent, 2010-ben mindössze 2322 hektárt vontak ki véglegesen (7. ábra).

AEI 10.1

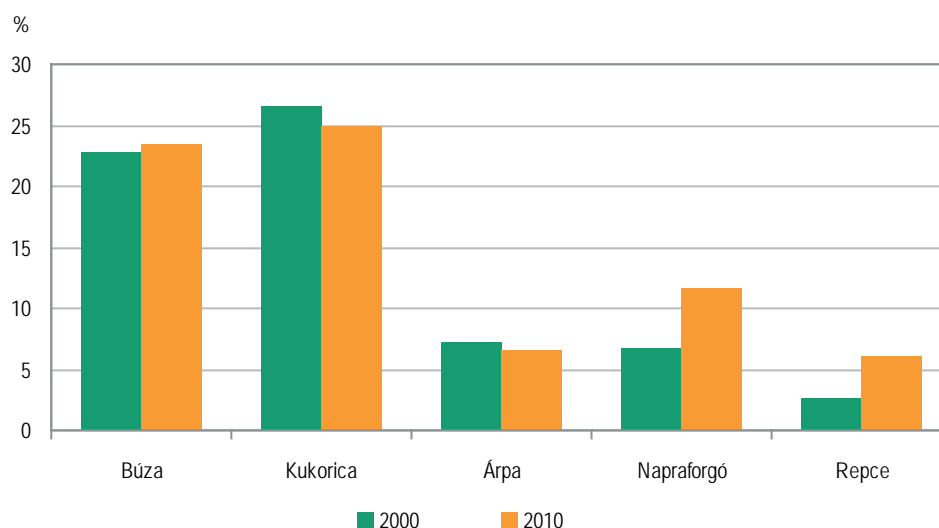
Növénytermesztési módszerek

2000–2010 között a mezőgazdasági földterület csökkenésével párhuzamosan mindegyik művelési ág területe kisebb lett: a terület csökkenése 22 a szőlő, 27 a gyeper és 20% a konyhakert művelési ágban. A szőlőterület mérete a kivágás támogatása, míg a gyepterületé főként módszertani változás miatt változott jelentősen.

Főbb szántóföldi növényeink közül a búza, a kukorica és az árpa területének szántóterülethez viszonyított aránya lényegében nem változott (8. ábra), az olajnövények iránti megnövekedett kereslet hatására azonban a repce és napraforgó betakarított területének aránya nőtt (3, illetve 5 százalékponttal).

8. ábra

Főbb szántóföldi növények területének szántóterülethez viszonyított aránya

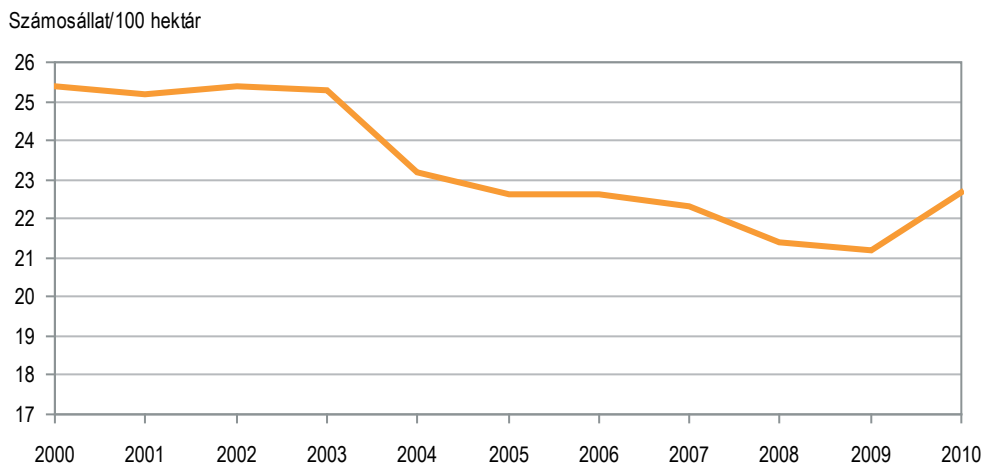
AEI 10.2

Állattenyésztési módszerek

A 100 hektár mezőgazdasági területre jutó számosállat az állattenyésztés intenzitása és a talaj nitráatterhelésének szempontjából fontos mutató. Emellett a szarvasmarha- és az egyéb állatállomány nagysága számottevően befolyásolja az üvegházhatású gázok képződését (AEI 19), és az egyéb mezőgazdasági eredetű káros kibocsátásokat is.

Az indikátor értéke 2000–2003 között lényegében nem változott, azóta azonban szinte folyamatosan csökkent, 2010-ben 22,7 számosállat jutott 100 hektárra (9. ábra). Ezt a sertésállomány hirtelen bekövetkezett jelentős mértékű esése, valamint a szarvasmarha-állomány lassú, de folyamatos fogyása okozta, ez főként a nem megfelelő versenyképesség, a csökkenő jövedelmezőség következménye. Az indikátor 2010. évi növekedését csupán a mezőgazdasági terület visszaesése eredményezte.

Száz hektár mezőgazdasági területre jutó számosállat

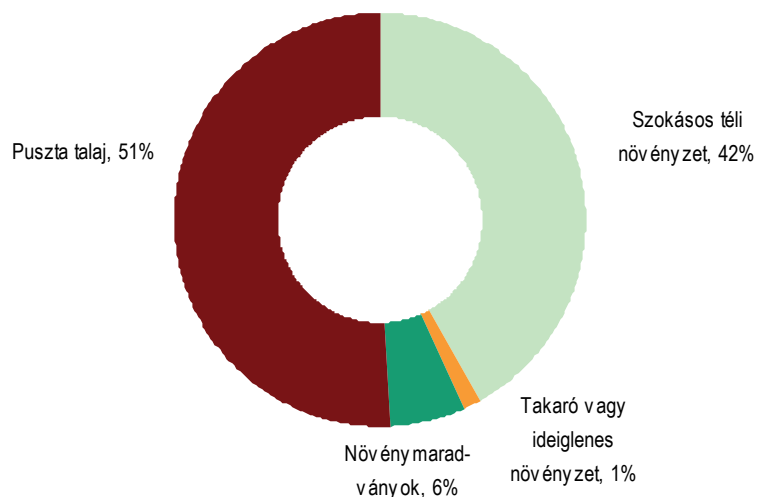
AEI 11.1

Talajborítás

A talajerózió és a gyomok elleni védelem, a hatékonyabb vízgazdálkodás érdekében előnyös a talaj minél hosszabb idejű takarása.

A téli talajtakarásról a 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás előzetes adatait a 10. ábra mutatja be. Ezen látható, hogy a jelentett szántóterület 51%-án nincsen növénytakaró a tél folyamán, míg 42%-án a szokásos téli növénytakaró, az ősszel vetett növények találhatók.

A talaj téli takarási módjainak megoszlása

AEI 11.2

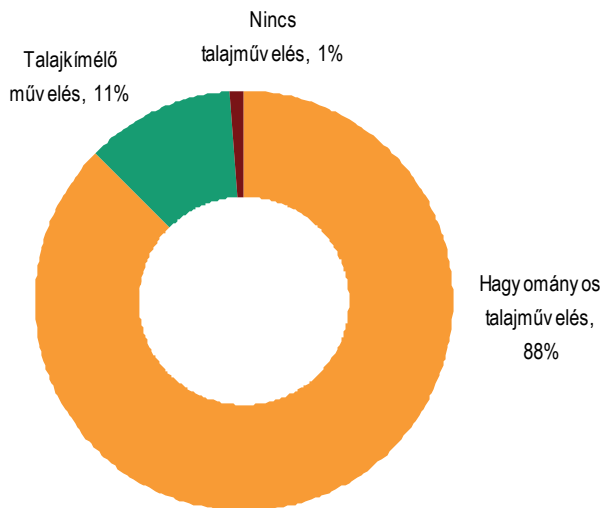
Talajművelési módszerek

A talaj adottságaihoz igazodó talajművelés elősegíti a növények megfelelő növekedését, védi a talaj szerkezetét, továbbá kedvezően befolyásolja a biológiai folyamatokat, a talaj víz-, tápanyag- és levegőgazdálkodását. A talajerózió előidézésében a nem megfelelő talajművelésnek van a legnagyobb szerepe.

A 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás előzetes adatai alapján a jelentett szántó terület 88%-án hagyományos, 11%-án talajkímélő művelést alkalmaztak. A szántóterület 1%-án pedig nincs talajművelés, csak direkt vetés (11. ábra).

11. ábra

Talajművelési módok területi megoszlása

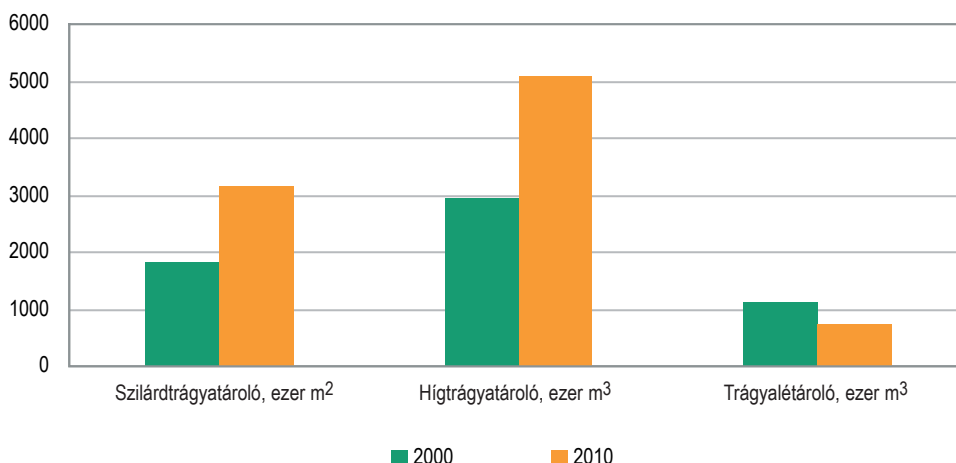
AEI 11.3

Trágyatárolás

A megfelelő trágyatárolással csökkenthetők a környezetet terhelő mezőgazdasági kibocsátások. A 2000. és 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás adatai alapján a szilárd- és a hígtrágyatárolók kapacitása az elmúlt tíz évben jelentősen nőtt (73 és 72%-kal), miközben a trágyalétárolók kapacitása 33%-kal csökkent.

12. ábra

A trágyatárolók kapacitása

Az ammóniakibocsátás csökkentésének érdekében fontos a trágyatárolók fedése. A 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás előzetes adatai alapján a fedett trágyatárolók aránya viszonylag alacsony, a trágyalétárolók esetében a leggyakoribb (25%).

AEI 12

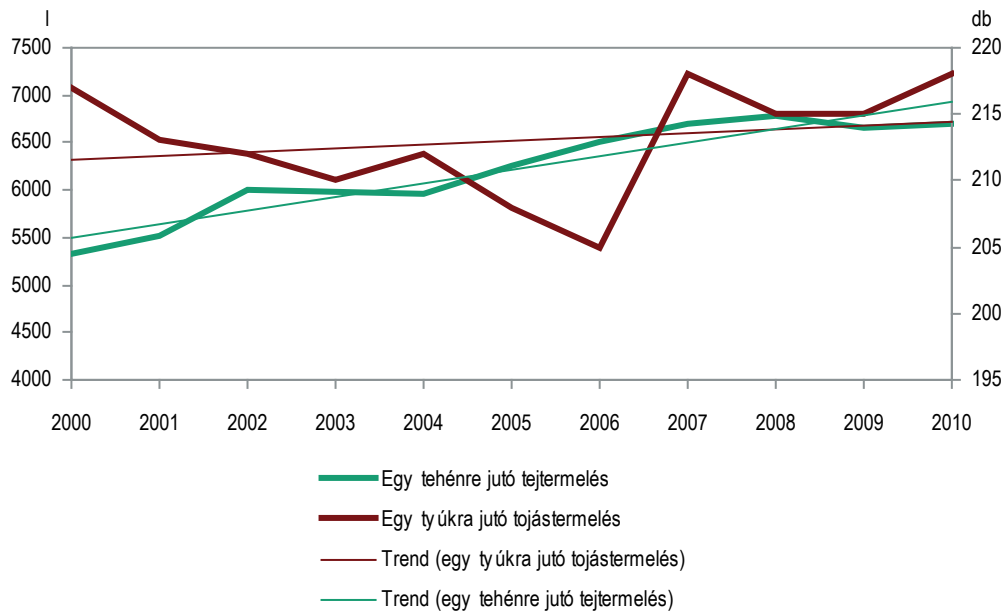
Intenzív/extenzív termelési rendszerek

Az intenzifikációval az egységnyi területen előállított mezőgazdasági termékek mennyisége nő, ami a mezőgazdaság jövedelmezősége szempontjából pozitív lehet, ám az inputok (növényvédő szer, műtrágya, stb) megnövekedett mennyiségű használatával a környezetszennyezés kockázata nőhet.

2002 és 2010 között időtávlatban Magyarországon az egy állatra, illetve egy hektárra jutó termelési mutatók értéke jelentős ingadozások mellett növekvő tendenciát mutat (13–14. ábra).

13. ábra

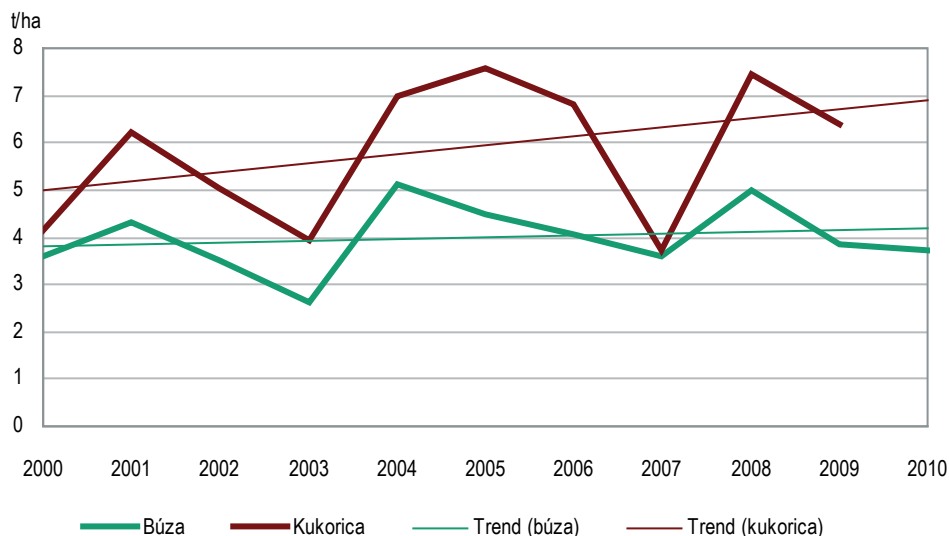
Állati termékek előállítása

Stadat: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oma002b.html

14. ábra

Termésmennyiségek változása

Stadat: http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_omn007a.html

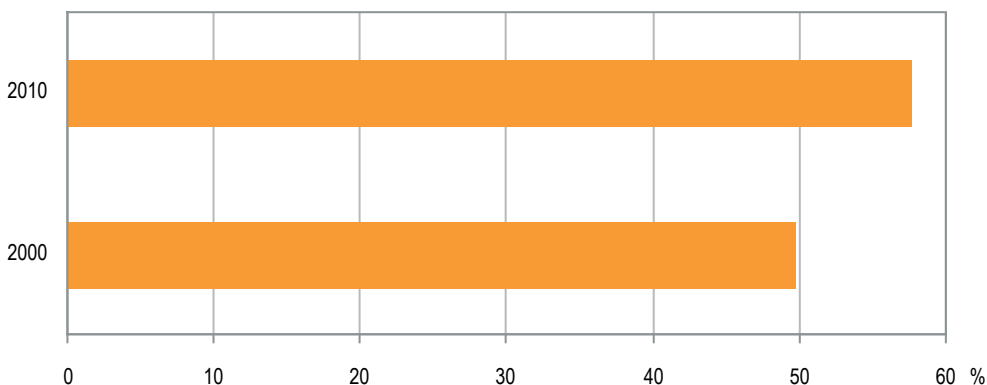
AEI 14

Műveléssel felhagyás kockázata

A műveléssel felhagyás kockázata időskorú gazdálkodók esetében természetesen nagyobb. Az 55 év felettek magas aránya ugyanakkor jelzi, hogy az alacsony jövedelmezőség miatt a mezőgazdaság nem vonzó a fiatalok számára. 2000 és 2010 között az 55 év feletti egyéni gazdálkodók aránya 50%-ról közel 58%-ra nőtt.

15. ábra

Az 55 évesnél idősebb egyéni gazdálkodók aránya

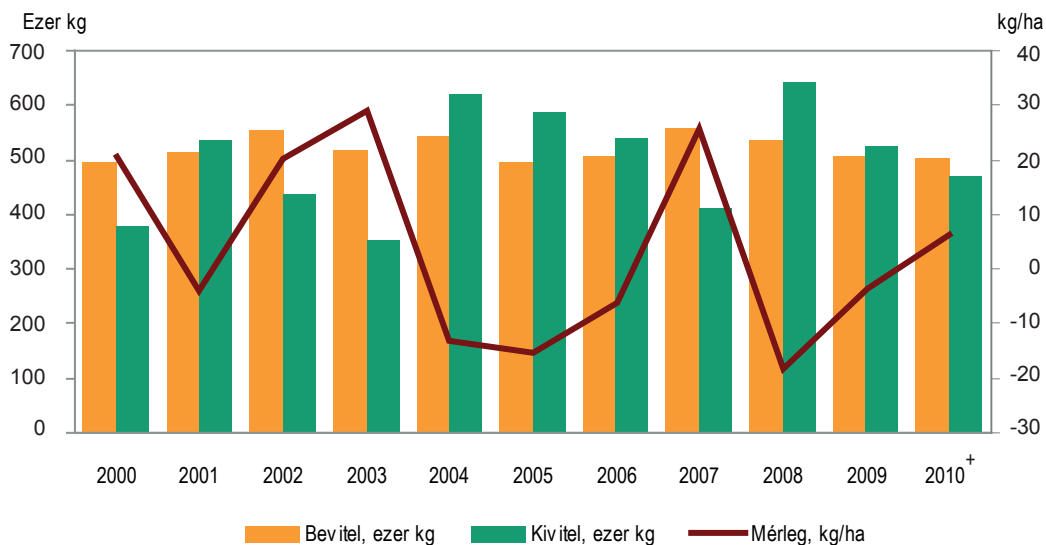
AEI 15

Nitrogénmérleg

Az elemmérlegeken keresztül képet kapunk a talaj tápelemállapotának változásáról, illetve a növények számára fontosabb ásványi anyagok forgalmáról. Ha a mérleg valamely tápanyag esetében tartósan és jelentős mértékben pozitív, akkor magas a tápanyag-kimosódás és az ebből következő vízszennyezés kockázata. A hosszabb időn keresztül negatív mérleg pedig az alkalmazott mezőgazdasági gyakorlat fenntarthatóságával kapcsolatos lehetséges problémákat jelzi.

16. ábra

A mezőgazdasági talajok nitrogénmérlege

A nitrogén nélkülözhetetlen tápelem a növények egészséges fejlődéséhez. A növények számára is felvehető formában a talajban vízben oldott állapotban vagy a talajkolloidokhoz kötődve található.

A talajadottságokhoz alkalmazkodó talajerő-utánpótlás azért is különösen fontos, mert az állóvízbe került túlzott mennyiségű nitrogén eutrofizációt okoz. A szervesen és szerves trágyák alkalmazása nitrogén-dioxid és ammónia légköri szennyezőanyag-kibocsátást is eredményezhet.

Az Eurostat és az OECD módszertana alapján számított adatok szerint hazánkban 2000–2010 között az inputok mennyisége közel állandó volt. A nitrogénmérleg egyenlege főként a területről elvitt termésmennyiség függvényében ingadozott (16. ábra).

AEI 16

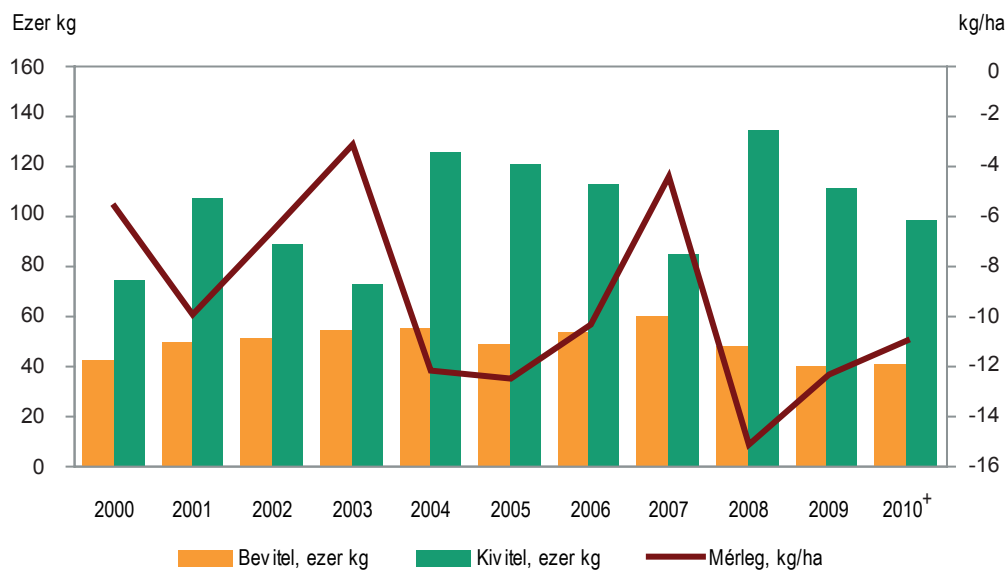
Foszforszennyezés kockázata

A foszfor a nitrogénhez és a káliumhoz hasonlóan nélkülözhetetlen tápelem a növények egészséges fejlődéséhez, az ökoszisztémák egyik legfontosabb növekedéskorlátozó eleme. Hiányának pótlása a hagyományos szerves-, illetve a műtrágyázással egyaránt történhet, ugyanakkor túlzott mértékű alkalmazása súlyos környezeti problémákat vethet fel.

Mivel a nitrogénnel ellentétben a foszfor kevésbé mobilis, a talajban maradt felesleg évről évre akkumulálódik, növelve a talaj oldható-, valamint összes foszfortartalmát. Magyarországon azonban a talajok foszformérlege 2000–2010 között minden évben negatív volt (17. ábra), ami már a termelés fenntarthatóságát veszélyeztetheti.

17. ábra

A mezőgazdasági talajok foszformérlege

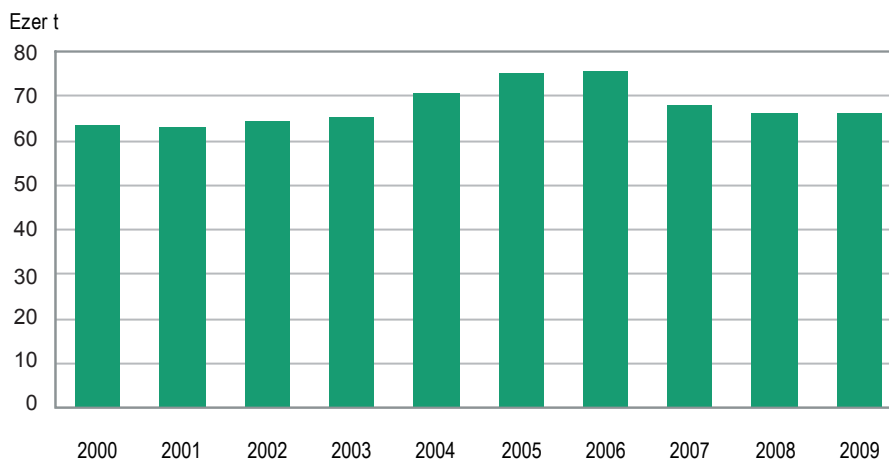

AEI 18

Ammóniakibocsátás

Az ammóniakibocsátás szinte teljes egészéért (96%-ért) a mezőgazdaság felelős, az állattartás és a nitrogéntartalmú trágyák használata következtében. A mezőgazdaság, vadgazdálkodás és erdőgazdálkodás kibocsátása 2000–2009 között 63 ezer és 76 ezer tonna között ingadozott (18. ábra).

A mezőgazdálkodás, vadgazdálkodás és erdőgazdálkodás ammóniakibocsátása

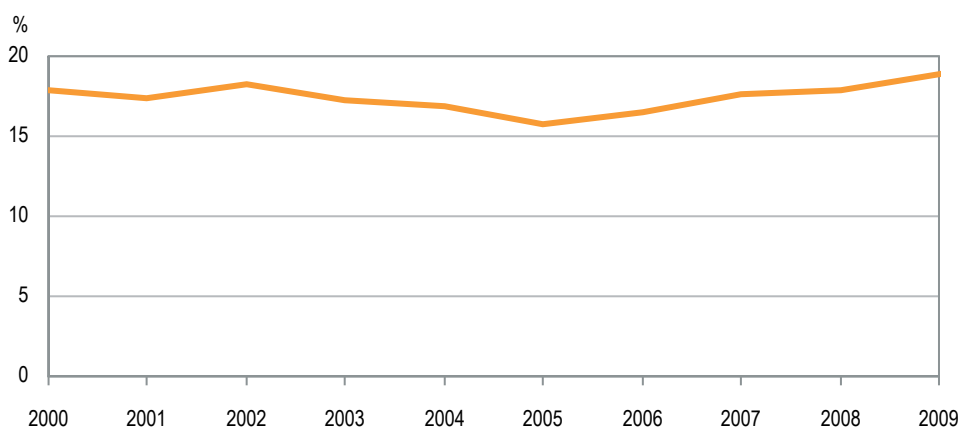
AEI 19

Üvegházhatású gázok kibocsátása

A mezőgazdaság a többi gazdasági ágazathoz hasonlóan hozzájárul az üvegházhatású gázok kibocsátásához. A mezőgazdálkodás, vad- és erdőgazdálkodás részesedése a kibocsátásban 2000–2009 között 16–19% körül ingadozott (29. ábra), azonban nem szabad elfelejteni, hogy a mezőgazdaság fontos szerepet játszik a levegőben lévő szén-dioxid megkötésében is.

19. ábra

A mezőgazdálkodás, vadgazdálkodás és erdőgazdálkodás részesedése az üvegházhatásúgáz-kibocsátásból

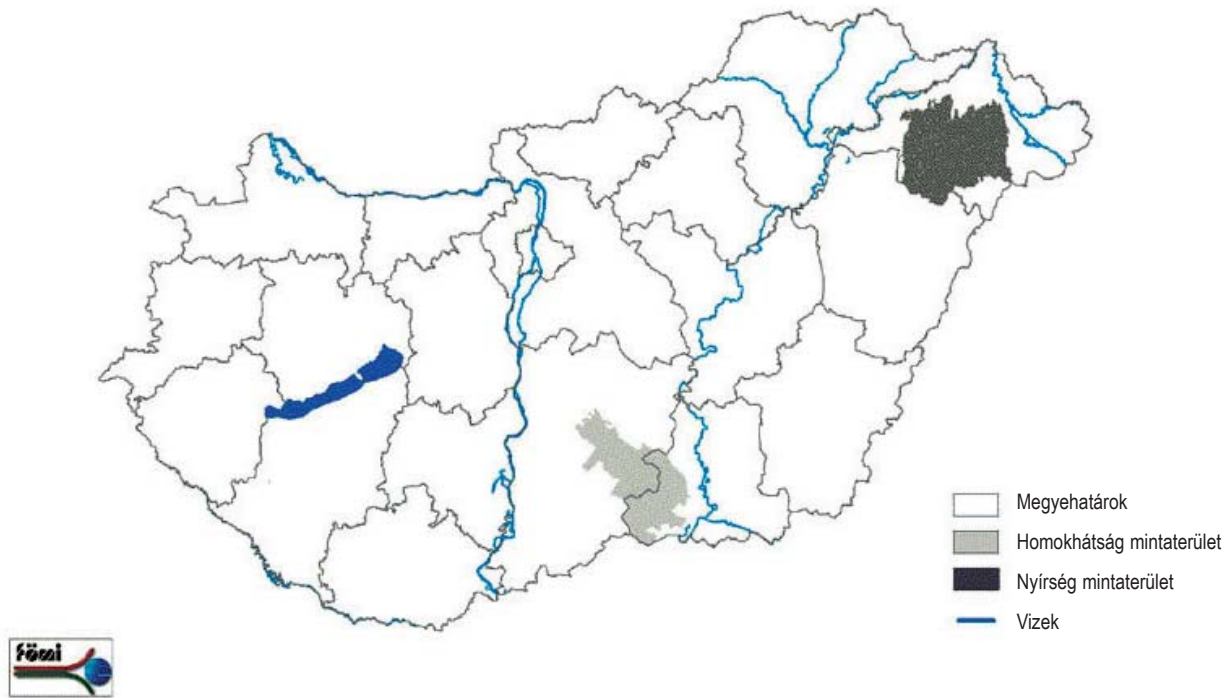
AEI 21

Talajerózió

A talajerózióval kapcsolatban jelenleg nem rendelkezünk hivatalos statisztikai adatokkal, bár a jelenség hazánkban is gyakori.

A 2009-től indult agrár-környezetgazdálkodási programban új elemként szerepel a szél- és víz-erózió elleni célprogram. Ennek mintaterületeit a 20. ábra mutatja.

Szélerózió elleni célprogram mintaterületei

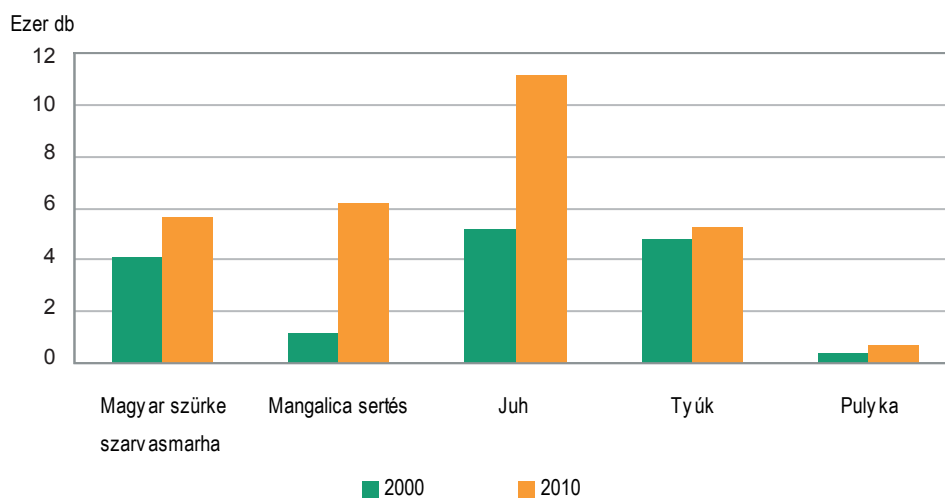

Forrás: Földmérési és Távérzékelési Intézet.

AEI 22 Genetikai diverzitás

A mezőgazdaság genetikai sokszínűségéről nincs hivatalos hazai adatgyűjtés. A termelésben felhasználható regisztrált növény- és állatfajták listáját a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal (MgSzH) kezeli.

Őshonos nőivarú állatok létszáma

Forrás: Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal.

A termelésből kiszorult őshonos, valamint történeti tájfajták védelme nemcsak kulturális örökségünk megőrzését szolgálja, az általuk hordozott értékes génállomány gazdasági jelentőséggel is bír (fajtanemesítéshez, -javításhoz nyújthat alapot). A magyar őshonos és egyéb veszélyeztetett háziállatfajták megőrzése évtizedek óta szervezett keretek között, az állattenyésztési törvény alapján, az MgSzH Állattenyésztési Igazgatósága felügyeletével történik.

Az őshonos állatfajták létszáma legszembetűnőbben a sertés esetében nőtt: 2000 óta a nőivarú mangalicák száma 2010-re több mint ötszörösére bővült (21. ábra).

AEI 23

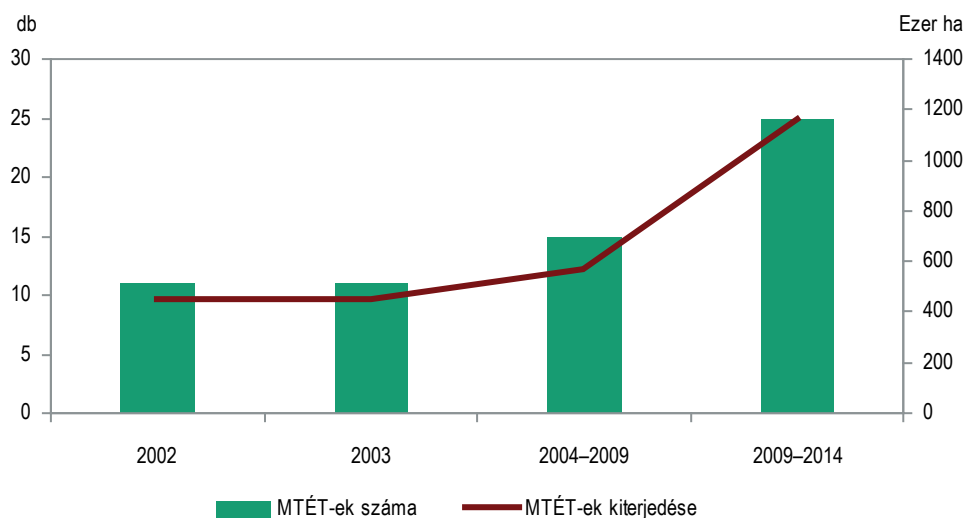
Magas természeti értékű mezőgazdasági területek

Az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program zonális természetvédelmi célprogramjai olyan konkrétan lehatárolt, ún. magas természeti értékű területeken (MTÉT) támogatják a gazdákat a természetkímélő gazdálkodási módok kialakításában és fenntartásában, ahol a mezőgazdasági hasznosítás folytatása különösen fontos feltétele az élővilág, a tájkép, valamint az épített és történeti értékek hosszú távú megőrzésének. A gazdálkodási előírások önkéntes vállalásáért és teljesítéséért területalapú, vissza nem térítendő kifizetés illeti meg a gazdálkodót.

A 2002-ben kísérleti jelleggel 11 modellterületen indult az érzékeny természeti területek program, amely 2009-től összesen 25 kijelölt helyen folytatódott, immáron Magas természeti értékű területek programként (22. ábra).

22. ábra

Természetvédelmi célú agrár-környezetgazdálkodási kifizetések igénybevételére jogosult MTÉT-ek száma és kiterjedése

Forrás: Vidékfejlesztési Minisztérium.

AEI 24

Megújuló energia termelése

Megújuló energiaforrások segítségével a fosszilis energiaforrások felhasználása, így az energiafüggőség csökkenthető. Ezen kívül a megújuló energiaforrások használatával a szén-dioxid-kibocsátás is mérsékelhető.

2010-től már nem adható kiegészítő uniós támogatás energianövények területére. A 2006–2009 közötti időszakban támogatott terület nagyságát a 4. tábla mutatja.

4. tábla

Az energiaültetvények támogatott területe

Jogcím	2006	2007	2008	2009
1782/2003/EK tanácsi rendelet 5. fejezete alapján	4 940	80 835	17 498	23 194
Fás szárú energiaültetvény		1 254	498	285
Lágyszárú energiaültetvény		480	411	39
Összesen:	4 940	82 568	18 408	23 518

Forrás: Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal.

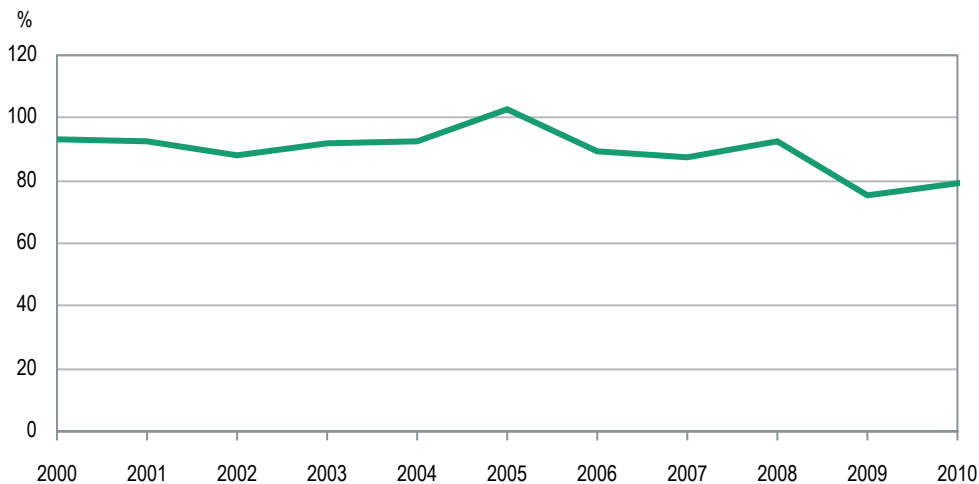
A 2010. évi Általános Mezőgazdasági Összeírás előzetes adatai alapján az energianövények területe közel 27 ezer hektárra tehető.

AEI 25**Mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása**

Magyarországon a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) által működtetett program (Mindennapi Madaraink Monitoringja – MMM) közel ezer önkéntes felmérő közreműködésével 1999-től szolgáltat adatokat. A felmérések évről-évre az ország területének mintegy 2%-ára kiterjedően folynak. Az alkalmazott módszertan az Európai Madárszámlálási Tanács (EBCC) ajánlásain alapul.

Az index értéke az 1999-es állapothoz viszonyítva adja meg a mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozásának alakulását. A vizsgált fajok többsége esetében a 2005-ig stagnáló index az utóbbi években csökkenő tendenciát mutat (23. ábra), 2009-ben és 2010-ben mérték az eddigi legalacsonyabb értékeket.

23. ábra

**A mezőgazdasági élőhelyek madarainak állományváltozása
(1999=100)**

Forrás: Magyar Madártani Egyesület.

AEI 26**Talajminőség**

A talajok minősége magában foglalja a talajok fizikai, kémiai, vízgazdálkodási és biológiai tulajdonságait, folyamatait, illetve a környezet más elemeivel való kapcsolatában betöltött szerepét. Hazánkban a Talajvédelmi Információs és Monitoring Rendszer (TIM) keretében történik a talaj ál-

lapotának megfigyelése. Az országos mérőhálózat 1235 pontot foglal magába, ezek 70%-a található mezőgazdasági területen. A méréseket a Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal végzi.

EU szinten az Eurostat és a Joint Research Centre (JRC) gyűjtött adatokat a talajminőségről a legutóbbi, 2009-es, LUCAS (Land Use/Cover Area frame Statistical survey) felmérés keretein belül. Ekkor az összeírók a felmérésre kiválasztott pontok 10%-án talajmintát is vettek. Az adatok kiértékelése még jelenleg is tart.

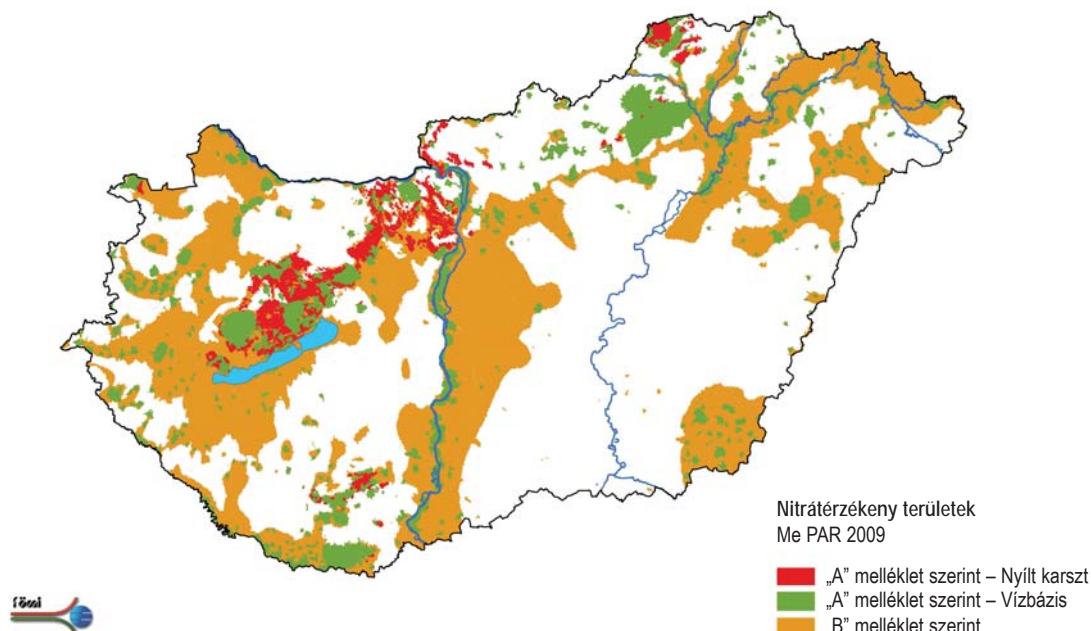
AEI 27.1

Vízminőség – nitrátszennyezés

A vizek védelme érdekében – az EU irányelvei alapján – hazánkban is kijelölték a nitrátérzékeny területeket, ahol az előírt helyes mezőgazdasági gyakorlatnak megfelelően a műtrágyával és szerves trágyával kijuttatható összes nitrogén mennyiségét korlátozzák. E szabályozás az ország területének közel 48%-át érinti (24. ábra).

24. ábra

Nitrátérzékeny területek

Forrás: Földmérési és Távérzékelési Intézet.

Jelmagyarázat

- + = Előzetes adat.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- = A megfigyelt statisztikai jelenség nem fordult elő.

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Valkó Gábor főosztályvezető
További információ: Patay Ágnes
Telefon: (+36-1) 345-6915, e-mail: agnes.patay@ksh.hu

Információs szolgálat, telefon: (+36-1) 345-6789, fax: (+36-1) 345-6788